

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Dějiny Židů v Jičíně.

Zpracoval

prof. A. Martinek v Jičíně.

Život židů jičínských neliší se téměř v ničem od života židů v jiných městech českých. Několik rodin žid. žilo zde již odedávna; byli tu trpěni jako hosté na výpověď, požívající ochrany jako v celé zemi, začez se ovšem králi a pánům různým způsobem odvděčovali. Přes ochranu právní, draze placenou, nebyl pobyt židů mezi křesťany nikdy závidění hodný. Židé byli všude lid čas od času pronásledovaný a týraný a ani moderní doba si neodvykla dosud středověkému názoru na židy. Pogromy u nás nejsou sice dnes možny, ale nemůže-li se na židy pěstmi, alespoň okna jim vytloukají nebo jim domy pomalují sedmičkami.

Hlavním zřídlem výživy židů byl obchod, vetešnictví a peněžnictví, neboť si od nich vypůjčovali nejen měšťané, nýbrž i páni. Nepůjčovali však židé lacino, ani bez zástav a brali úroky vysoké. Za krále Vladislava vydáno bylo nařízení, že mohou bráti až 20% úroků, aby spíše mohli platiti za ochranu jim poskytovanou (Arch. Č. V. 478). Křesťané směli požadovati na úrocích jen 10%.

V době pozdější byli židé připuštěni i k provozu různých řemesel. Již r. 1529 se shledáváme v J. s židem Jelenem, který provozoval mečířství ve svém domě v nynější ulici Palackého. R. 1715 poukazuje Jindř. Stanisl. Pátek, hejtman panství Kumburk-Oulibice, plat židovskému knihari Kommetovi (Mus. jič. č. 722) a z matrik o narozeních, sňatcích a úmrtích židů v J. poznáváme tato zaměstnání jejich: písař, zpěvák, skladník tabáku, ranhojič, rezník, služka, sluha v synagoze, nájemce mýta, krejčí.

Židům byla vykázána ulice, která se nazývá již v r. 1362 ulicí Židovskou a v ní se mohli zakupovati. Spravovali se sami svým vlastním starším, který se r. 1389 uvádí jako *magister Iudaeorum*.

Již před r. 1372 měl žid Pesák dům, který odevzdal Janovi. Téhož roku odevzdala paní Zdena, vdova po Jakubu balistáři, dům židovi Otlíkovi, jeho ženě Anně a synovi Isákovi. Tento Otlík vzdal dům kdysi Dluhošův Rackovi a jeho ženě Maretě. Žid Josef r. 1374 obdržel dům vzdáním od Havla ševce. Žid Biskupec, pravděpodobně židovský starší, měl též r. 1377 dům v židovské ulici, který vzdal, ale převzal od Nosala dům jiný. Podobně žid Merklin s Josefem vzdali r. 1390 svůj dům Pecoldovi pekaři. Židovi Jordánovi vzdal r. 1397 dům Kukaně, načež přešel dům r. 1400 na Marše Pecolda.

O židovských půjčkách máme dosti zpráv. R. 1364 Ješek kožišník zastavil svůj dům židům Eliášovi a Abrahamovi, takže místo úroků v něm bydleli. R. 1367 byl Ješek nucen dům zastaviti židům Josefu a Majorovi ve 100 groších. Major a Otlík provozovali bezohlednou lichvu, jak vidíme z případu Matěje ševce, který byl nucen za 1/2 kopy grošů Majorovi 1 1/2 kopy zaplatiti. Týž Major půjčil na dům Peška smolaře 1 kopy, za kterou musel na domě zapsati 2 kopy 17 grošů a kromě toho museli ještě za něho se zaručiti sousedé Pecold a Mikeš Březinský.

Otlík půjčoval stejným způsobem. Na domě Jakoubkově měl r. 1376 zapsáno 10 kop, vdova Jita zapsala mu na svém statku ve Vokšicích 4 kopy, Hodan z Holína 2 1/2 kopy a Jan železník v J. 2 1/2 kopy. R. 1377 dal vtěliti na statek Jírův z Holína úroky v částce 40 gr. Frana z J. si vypůjčil 3 kopy, Elvl bednář ze St. Místa, zapsal mu na statku 30 kop. Rovněž na sladovně Janka Havlova a na domě Rázově měl Otlík r. 1378 vtěleny peníze.

Podobných výpisů je více. Tak Jíra z Holína byl dlužen židovi Josefovi v J. 7 kop, žid Jonáš měl na statku Křížově v Moravčicích a na domě Matějkově 1/2 kopy.

Později nalézáme vždy některé židy v držení domů městských.

Za hnutí náboženského se židé, kteří většinou sympatisovali s husity, neusazovali pohromadě, nýbrž na různých stranách města. R. 1458 až 1462 nazývá se dům na pražském předměstí výslovně *domem židovským (domus Iudaeorum)*.

Později byli jeho majiteli Šimon žid se Slavú ženou. Tento přijal r. 1473 od Filipa sedláře dům jiný a odevzdal jej 1481 Janu mydláři. Abraham žid ujal 1479 dům u brány Holínské od Mikše Plezsky a potom jej odevzdal Heverle žid r. 1483 Jiříkovi šrotéři. R. 1477 převzal Israhel žid starý domek blíže Fortny od Markéty Fojtovy a odevzdal jej 1480 Jakubovi. Tentýž Israhel ujal od Jana Zámečnicka domek blíže Holínské brány a odevzdal jej r. 1480 Jiříkovi kováři. Jakub žid převzal od Jiříka Černobrkého r. 1480 dům a odevzdal jej Janovi Černobrkému. Heřman žid, bratr Michalův, převzal r. 1531 dům v nynější Čelakovského ulici od Jana Pěkného a odevzdal jej Svatoškovi ševci. Margreta Hedvábná zapsala r. 1523 pohořelé městiště domu v nynější Palackého ulici Davidovi židovi, načež zmíněný domek prodali židé Šťastný a Josef r. 1542 Mikuláši Horákovu. Sou sední dům odevzdal r. 1529 Valeš soukromník Jelenovi židovi, mečíři, a ten r. 1542 Zuzaně, která s manželem svým Janem jej prodala r. 1554 Tomáši Strejčkovi. R. 1542 prodala Ráchel židovka svůj domek Petrovi sedláři. Isák žid prodal dům podle věže za městem r. 1540 Jeremiášovi židovi a ten opět r. 1542 Janu Zámečnickovi.

R. 1541 událo se v Žatci, Litoměřicích, v Roudnici i v Praze veliké zbití židů. Příčinou toho, že na židy se udeřilo, bylo nařknutí židů, že jsou spojeni s Turkem a peníze od něho berou na zakládání ohňů v Čechách. Proto sněm bez velkého otálení židy z království všeho vypověděl, k čemuž král před svým odjezdem do Špýru r. 1542 svolil, a jen něco málo židů z vyhnanství vymínil „pro vybírání židovských dluhů a prodej statků jejich opuštěných“ (Arch. praž.).

Židé se tehdy stěhovali ve velkých houfech do Polska. Král poručil po cestě je chrániti, avšak loupežníci jim velmi škodili, ba lidé opatovi z Broumova, z Police a ze vsí vůkolních u osady Kerhartic za